

Harrastusseteli lasten ja nuorten fyysisen aktiivisuuden ja hyvinvoinnin edistäjänä (HANNU)

HANNU-tutkimuksen harrastussetelipilotin tulokset

Esitys Turun kaupungille 13.12.2022

HANNU-tutkimushanke

TAVOITE

Tuottaa Turun kaupungille tutkimustietoa siitä, miten vuonna 2021 startannut kaupungin harrastussetelipilotti viidesluokkalaisille vaikutti lasten harrastustoimintaan osallistumiseen, liikkumiseen, paikallaanoloon, sekä mitä tunteita setelin käyttö herätti käyttäjissä.

TAUSTA

- Tukee Turun kaupungin strategista tavoitetta edistää lasten hyvinvointia ja liikkumista, ehkäistä syrjäytymistä, ja tasata harrastamisen kustannuksia.
- Tutkimuksen rahoittivat yhdessä Suomen Akatemian yhteydessä toimiva Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) sekä Turun Kaupunkitutkimusohjelma.

Interventiotutkimus: Onnistutaanko harrastussetelin avulla lisäämään harrastustoimintaan osallistumista ja liikkumista?

- Kohdejoukkona turkulaiset viidesluokkalaiset oppilaat, n=130
- Tutkimukseen osallistuneet interventiokoulujen oppilaat saivat lukuvuoden 2021–2022 alussa Turun kaupungin maksaman harrastus-avustuksen (200 €).
- Verrokkikoulujen oppilaat saivat vastaavan avustuksen tutkimuksen jälkeen.

Miten toteutimme?

Tutkimusmenetelmät ja toteuttajat

LIIKEMITTARIT

- mitattu tieto liikkumisesta, paikallaanolosta ja unesta
- UKK

KYSELYT

- liikkuminen, harrastukset, harrastusseteli
- TUTU

HAASTATTELUT

- Kokemukset ja ajatukset harrastussetelin käytöstä
- TSE

Tutkimuksen toteutus kouluissa v. 2021–2022

ELOKUU

- **Mittaus 1:** Tutkija jakoi liikemittarit oppilaille kouluissa sekä opasti oppilaat käyttämään niitä. Oppilas käytti liikemittaria 7 päivää.
- Oppilaat täyttivät liikemittarien jaon jälkeen tutkimuskyselyn.

MARRASKUU

- **Mittaus 2:** Tutkija jakoi liikemittarit oppilaille kouluissa oppitunnin aikana. Oppilas käytti liikemittaria 7 päivää.
- Oppilaat täyttivät liikemittarien jaon jälkeen tutkimuskyselyn.

MAALISKUU

- **Haastattelut interventiokouluissa:**
- Tutkija haastatteli haastatteluun kutsutut oppilaat oppituntien aikana.
- Yksilöhaastatteluja, jotka kestivät n. 25–35 min.

TOUKOKUU

- **Mittaus 3:** Tutkija jakoi liikemittarit oppilaille kouluissa oppitunnin aikana. Oppilas käytti liikemittaria 7 päivää.
- Oppilaat täyttivät liikemittarien jaon jälkeen tutkimuskyselyn.

HANNU-tutkimuksen kyselyt

Ira Ahokas, Riikka Saarimaa & Petri Tapio
Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

HANNU-tutkimuksen kyselyjen toteutus

- Tutkimuksessa kolme kyselykierrosta, jotka toteutettiin kouluissa liikemittareiden jaon yhteydessä.
- Internetpohjaisen kyselyn kysymykset koskivat **lasten harrastamista ja liikkumista**.
- Kysymykset pohjautuivat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) tutkimuksessa käytettyihin liikunnan ja liikkumisen kyselyihin, mutta kysymyksiä täsmennettiin soveltuvaksi harrastussetelipilottiin.
- Välikyselyssä interventioryhmälle esitettiin lisäksi kysymyksiä **harrastussetelin käytöstä**.

Alkukysely

ennen intervention aloitusta, elokuu/2021

- (interventioryhmä n=71, verrokkiryhmä n=59)

Välikysely

intervention aikana, marraskuu/2021

- (interventioryhmä n=59, verrokkiryhmä n=55)

Loppukysely

intervention päätyttyä, toukokuu/2022

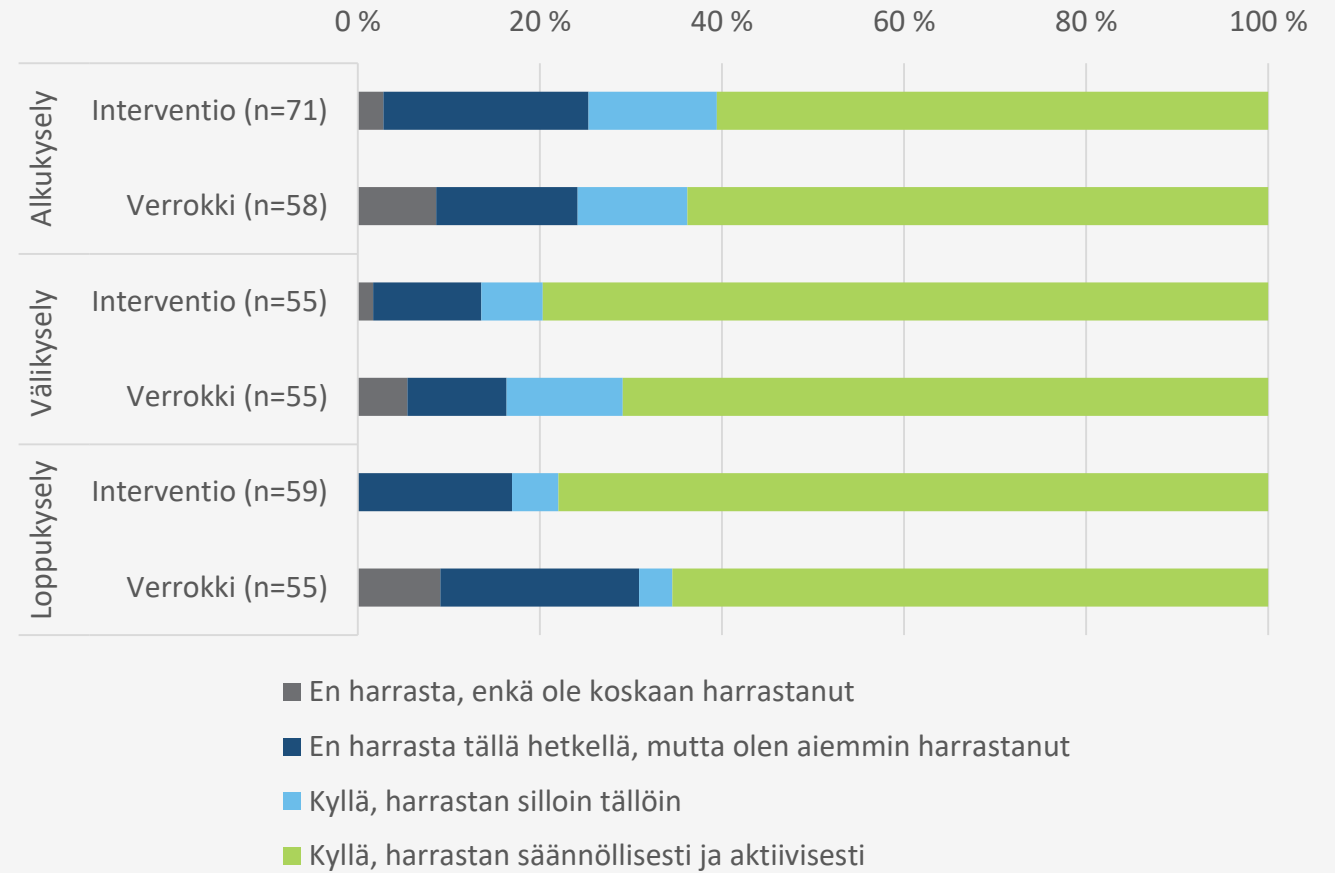
- (interventioryhmä n=61, verrokkiryhmä n=56)

Miten harrastusseteli vaikutti lasten harrastustoimintaan osallistumiseen ja liikkumiseen?

Seteli lisäsi harrastustoimintaan osallistumista

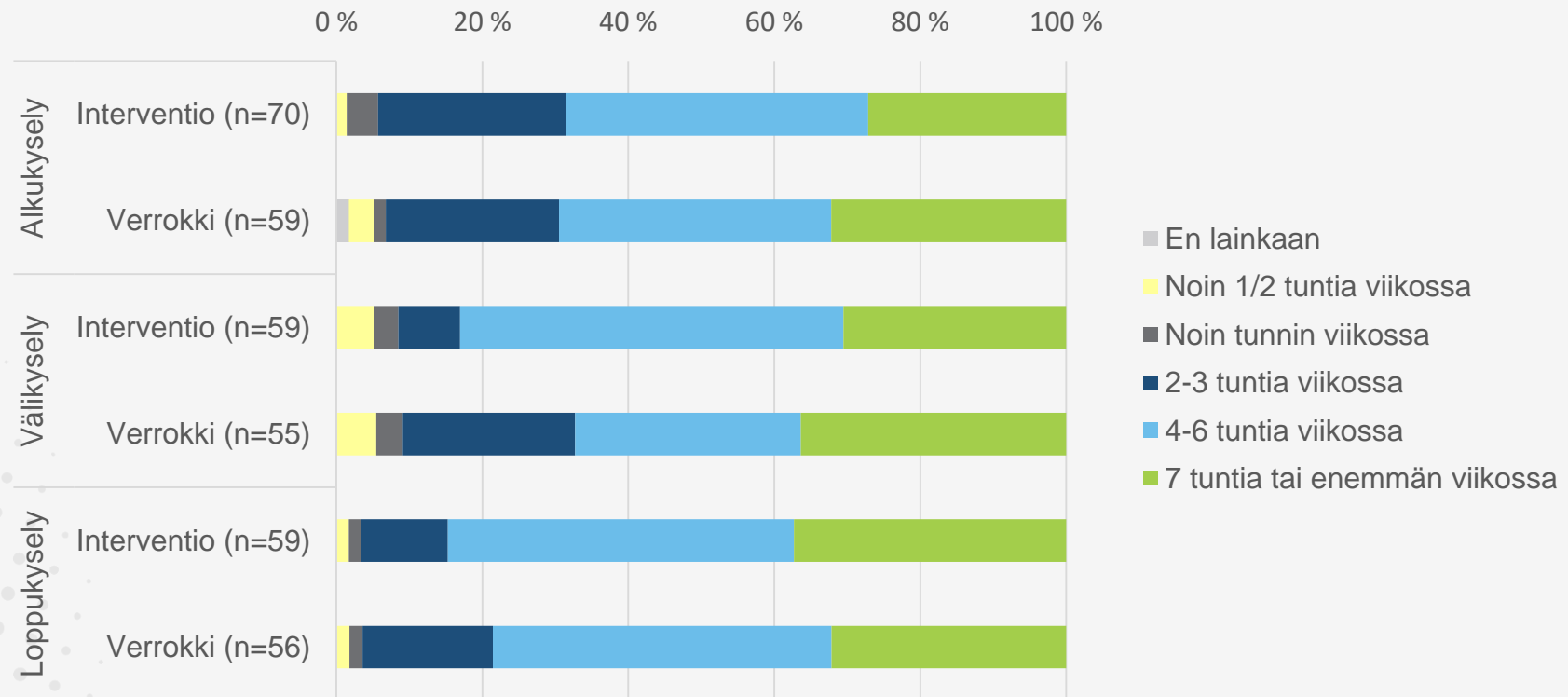
- Interventioryhmän kaikki lapset olivat tutkimusjakson päätyttyä joko mukana harrastustoiminnassa tai he olivat kokeilleet harrastusta.
- Interventioryhmässä säännöllisesti harrastavien lasten määrä oli kasvanut verrokkiryhmää enemmän.
- Tutkimusjakson päätyttyä seuraharrastuksen lopettaneiden määrä oli vähentynyt interventioryhmässä, kun taas verrokkiryhmässä tämä ns. drop-out- ilmiö oli kasvanut.

"Harrastatko liikuntaa tai urheilua liikunta- tai urheiluseurassa?"

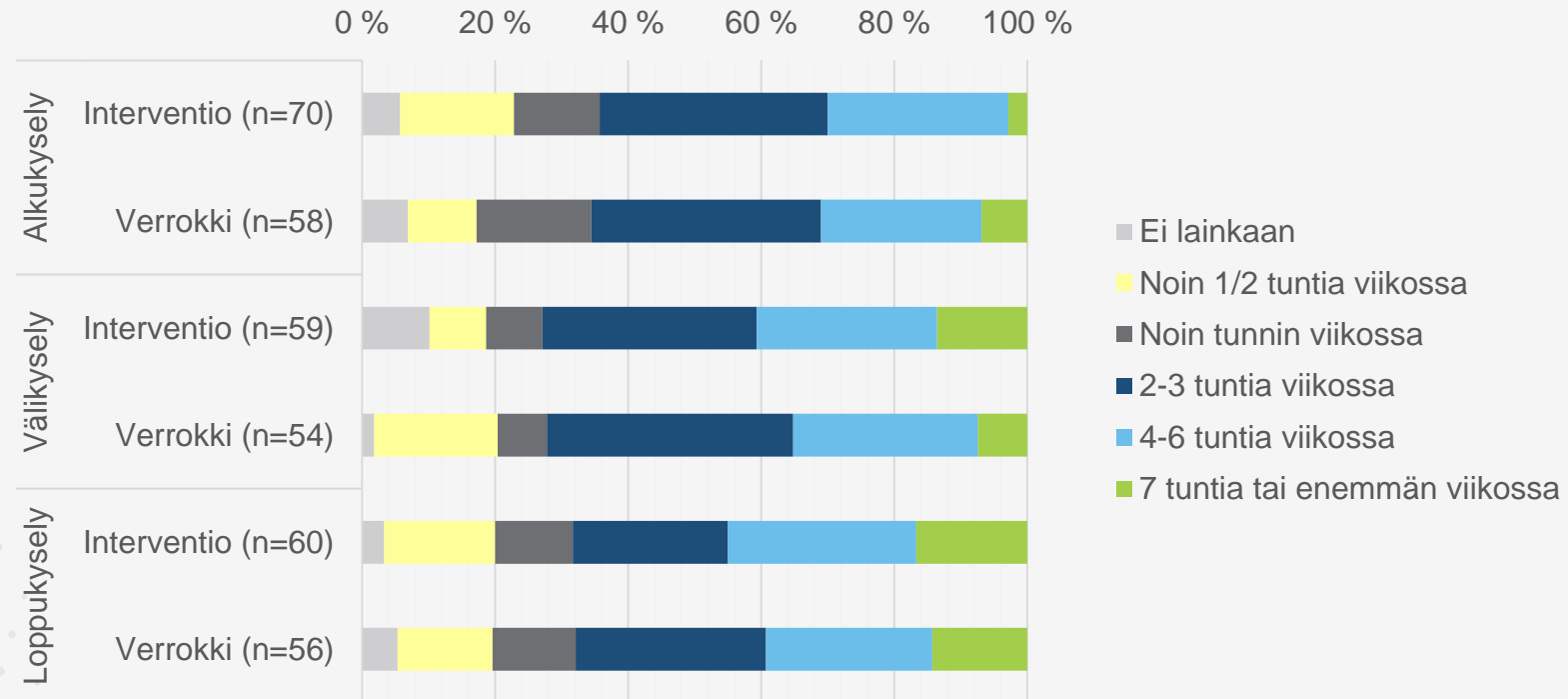
Liikkumisen määrä lisääntyi enemmän interventioryhmässä

”Kuinka paljon liikut tavallisen viikon aikana yhteensä?”

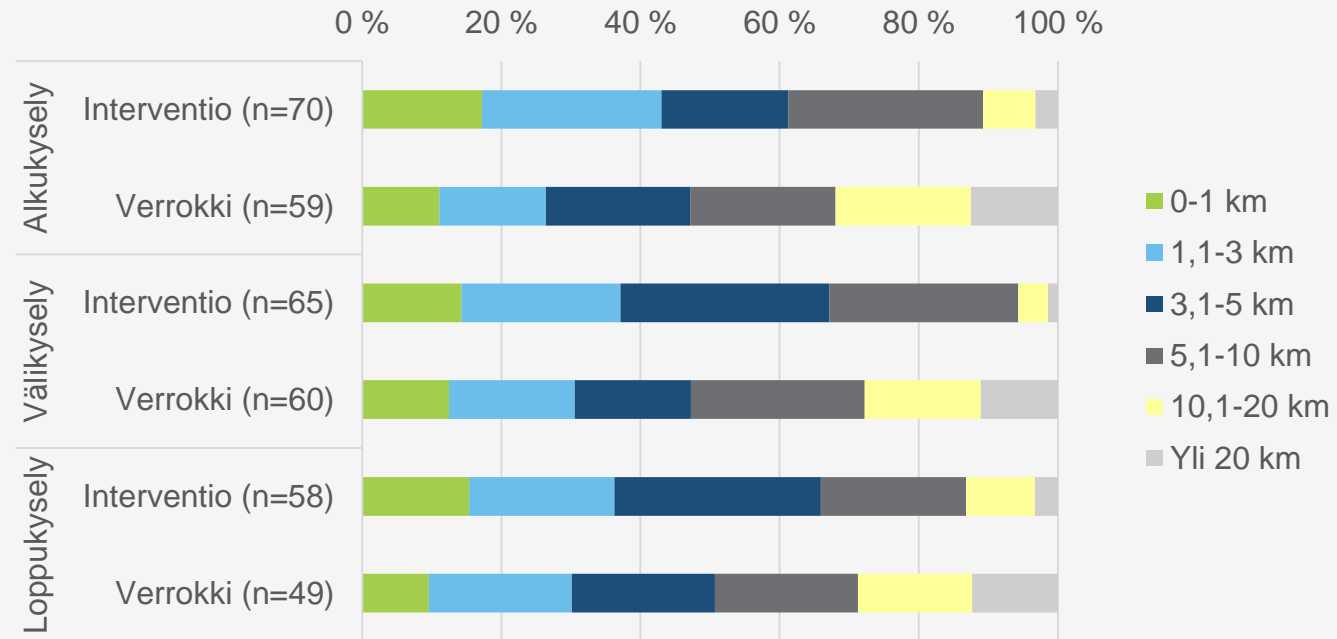
Myös rasittavan liikunnan määrässä havaittavissa positiivista kehitystä

”Kuinka paljon tavallisen viikon aikana liikkumisesi sisältää rasittavaa liikuntaa yhteensä?”

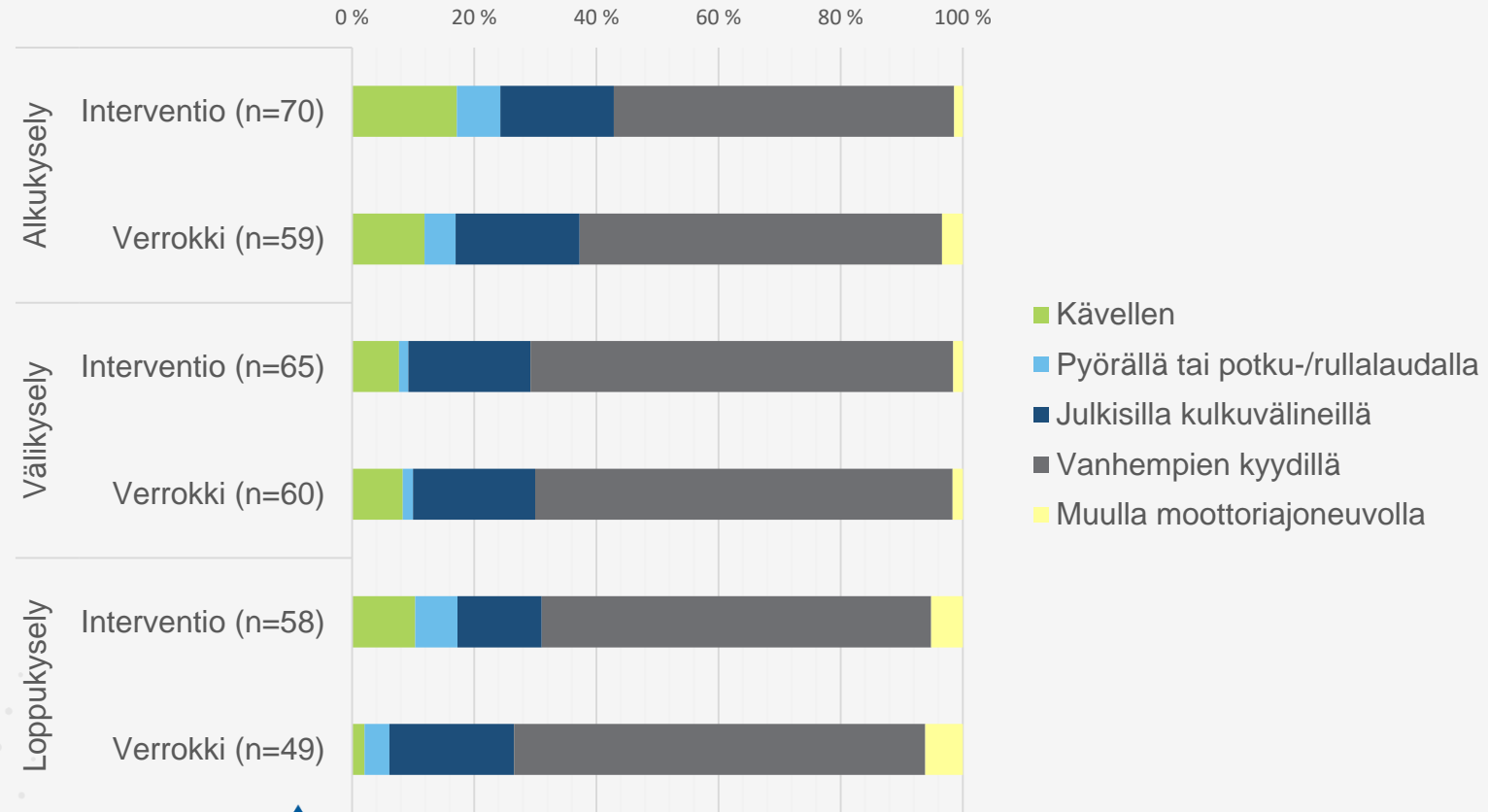
Harrastusmatkat pitenivät, keskimääräinen matkan pituus interventtioryhmässä 3–5 km

"Kuinka pitkä matka sinulla on kotoa harrastuksiin?"

Lasten kyyditseminen harrastukseen lisääntyi talvella

"Kuinka kuljet yleensä harrastusmatkasi talvella?"

Liikemittarimittaukset HANNU-tutkimuksessa

Pauliina Husu, Kari Tokola, Henri Vähä-Ypyä & Tommi Vasankari
UKK-instituutti

Liikemittarimittausten toteutus

- Liikkumista, paikallaanoloa ja unta mitattiin liikemittarilla (UKK RM 42, UKK Terveyspalvelut Oy, Tampere) elo-, marras- ja toukokuussa.
- Kunakin kertana mittaria käytettiin viikon ajan vuorokauden ympäri (24/7).

Valveilla

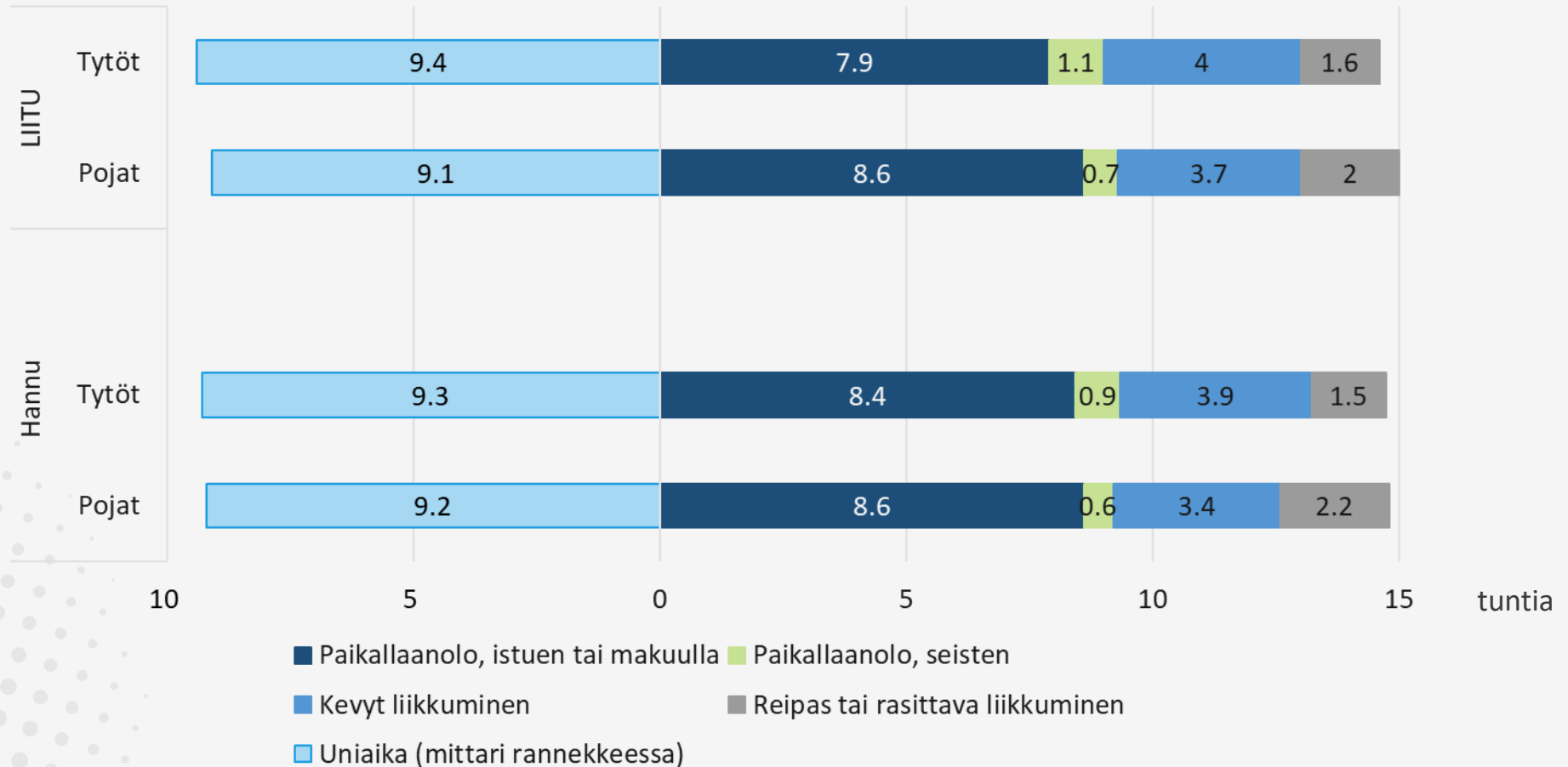
Nukkuessa

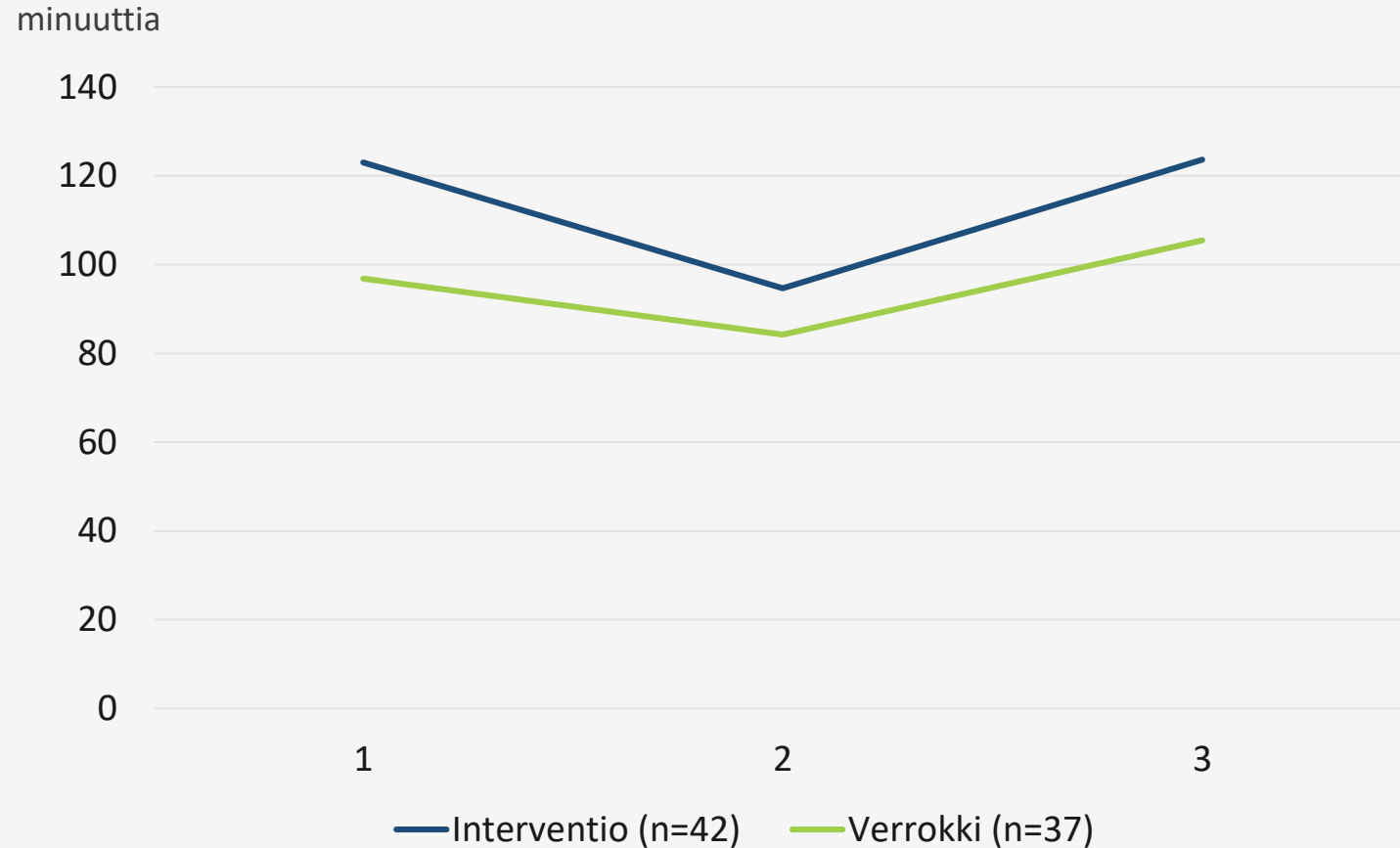
Liikemittarimittauksiin osallistuneet

	Alkumittaus (1)		Välimittaus (2)		Loppumittaus (3)	
	Interventio	Verrokki	Interventio	Verrokki	Interventio	Verrokki
Väh. 4, väh. 10 tunnin mittauspäivää	65	54	54	50	55	47
Väh. 4 kokonaista mittausvuorokautta	51	42	36	33	34	33

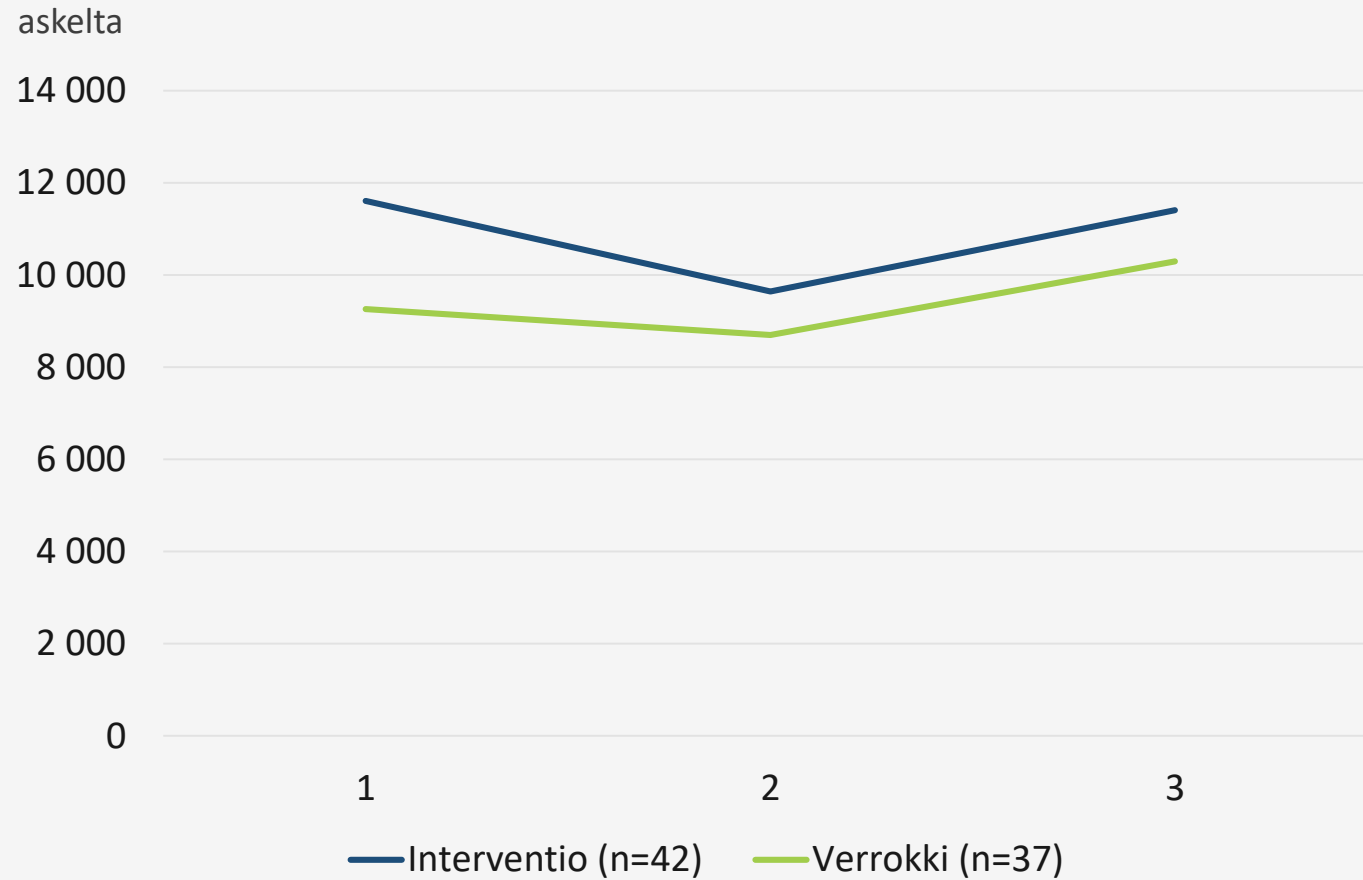
Liikkuminen ja paikallaanolo HANNU-tutkimuksen alkumittauksessa ja vastaava jakauma LIITU-tutkimuksessa

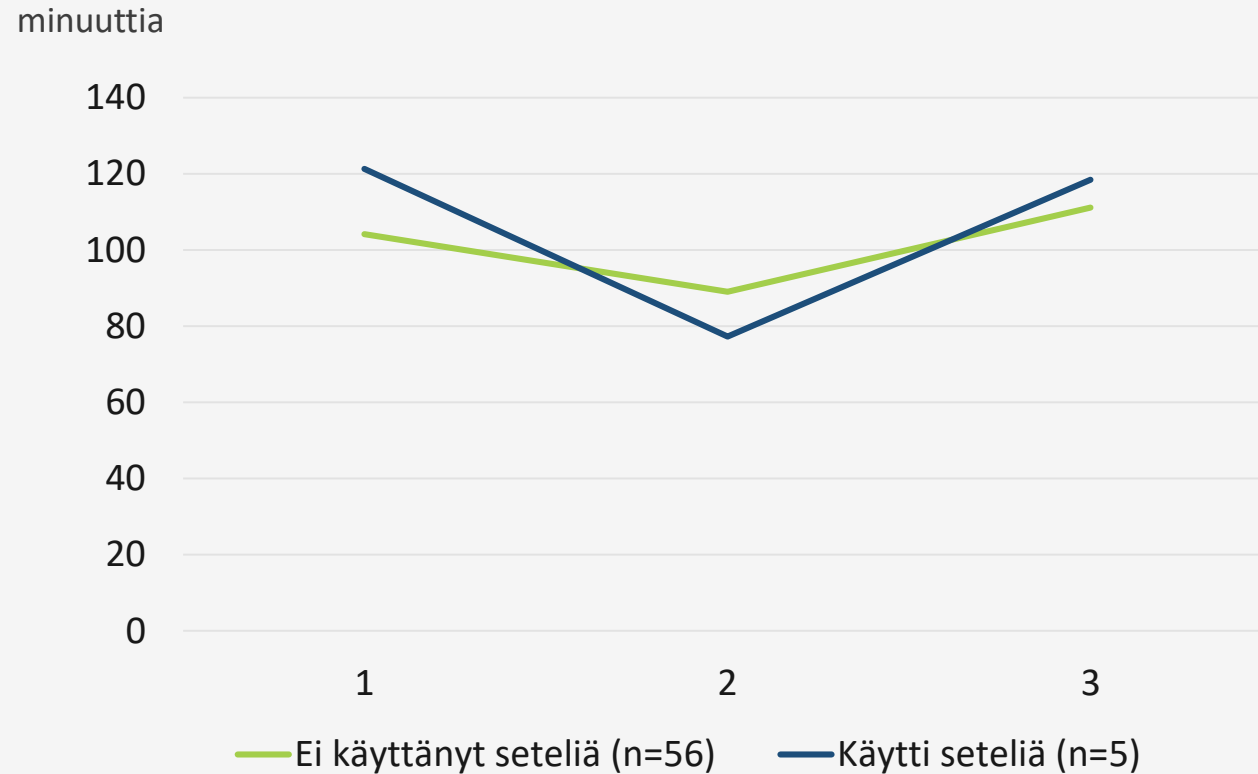
Reipas ja rasittava liikkuminen kolmessa aikapisteessä

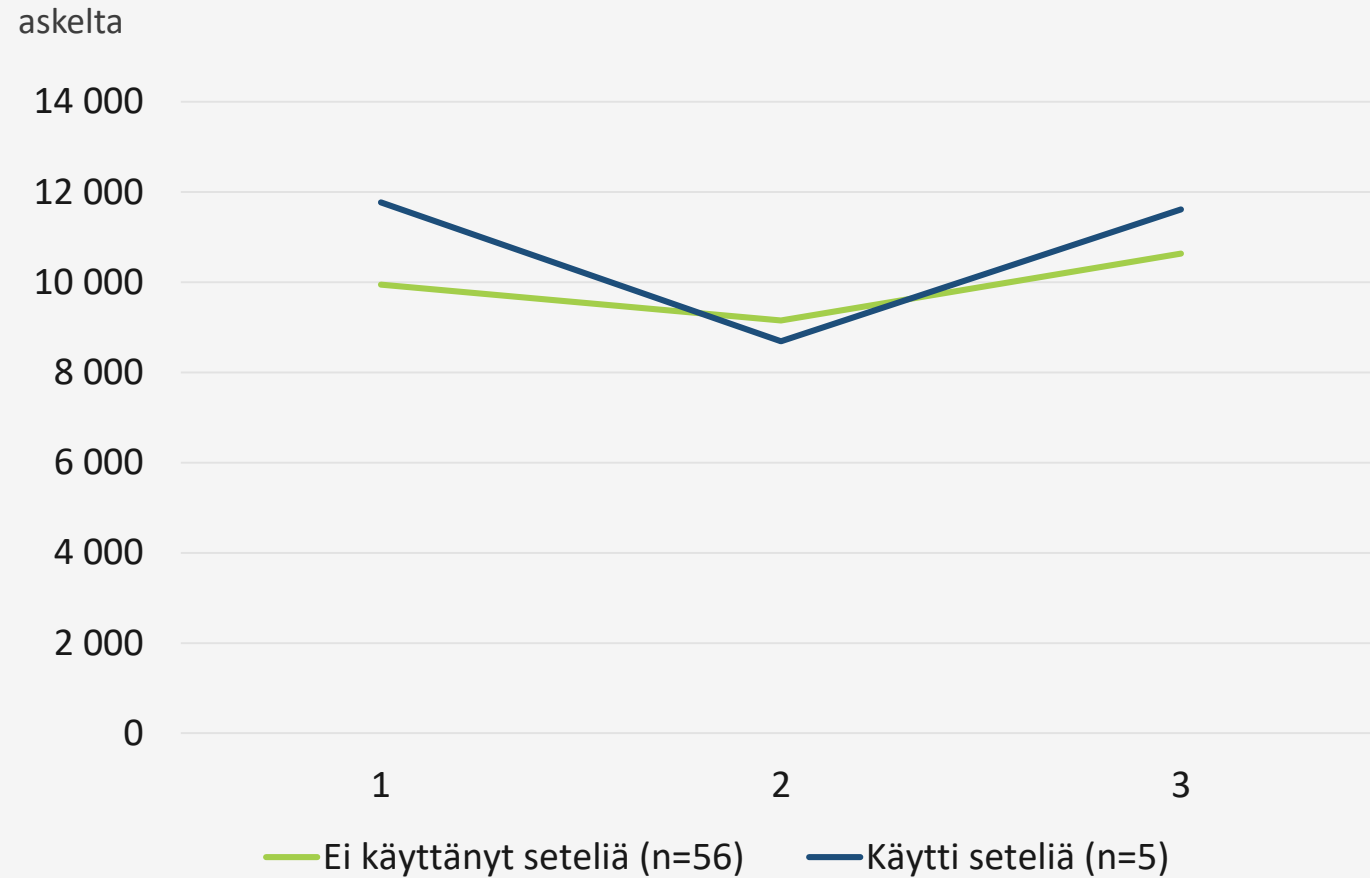
Päivittäiset askeleet kolmessa aikapisteessä

Reipas ja rasittava liikkuminen harrastussetelin käytön* mukaan kolmessa aikapisteessä

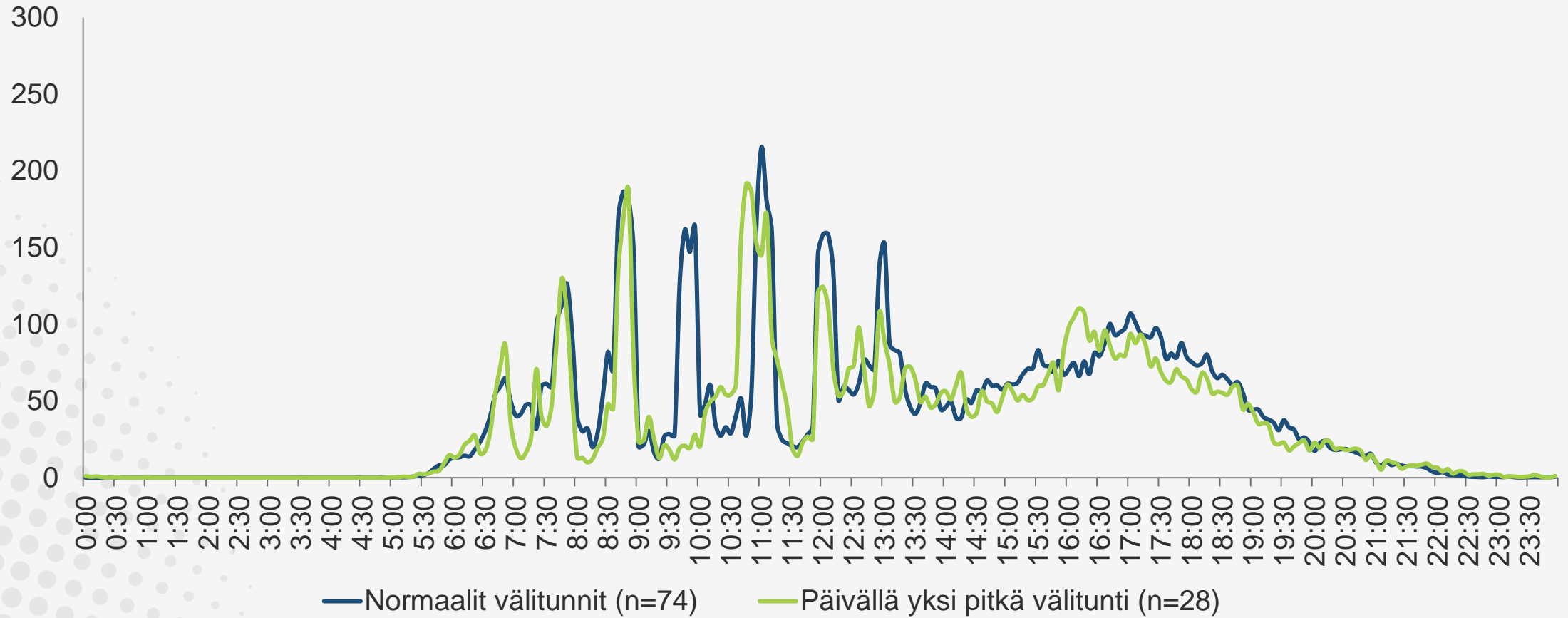

Päivittäiset askeleet harrastussetelin käytön* mukaan kolmessa aikapisteessä

Askelten jakautuminen päivän ajalle alkumittaus – arkipäivät

askelta/5 min

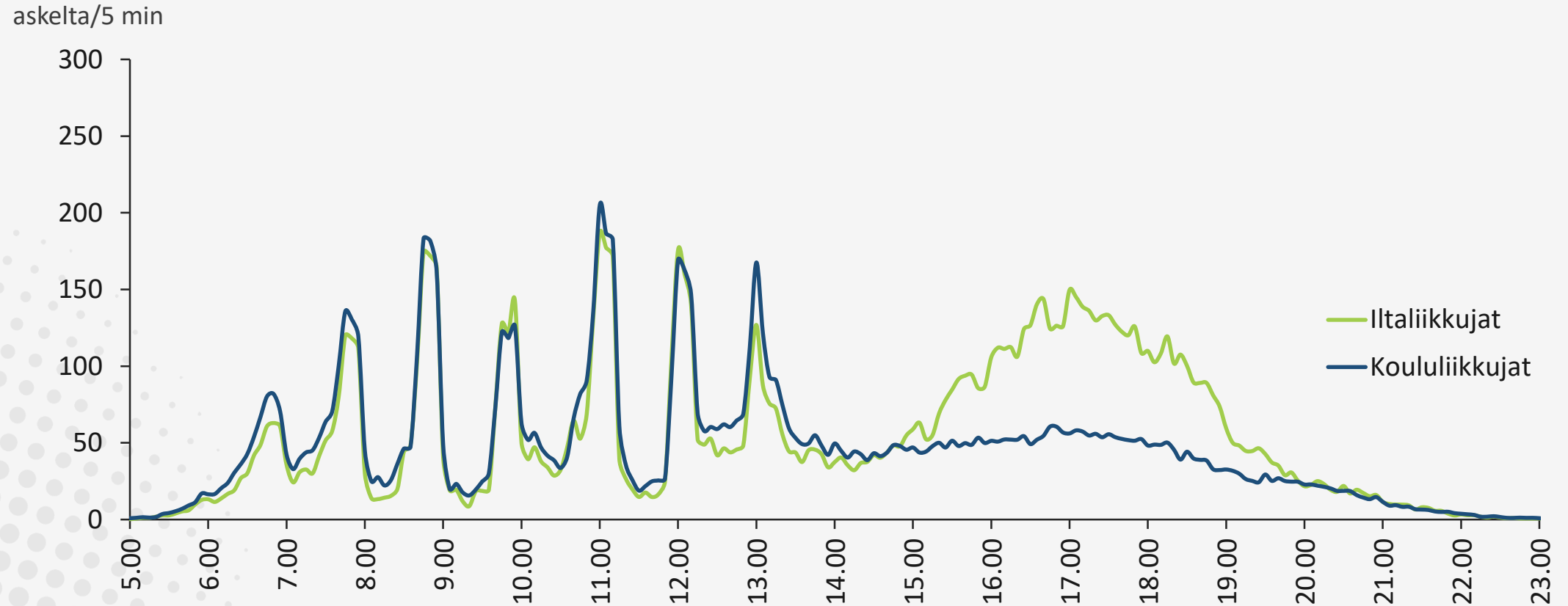

— Normaalit välitunnit (n=74)

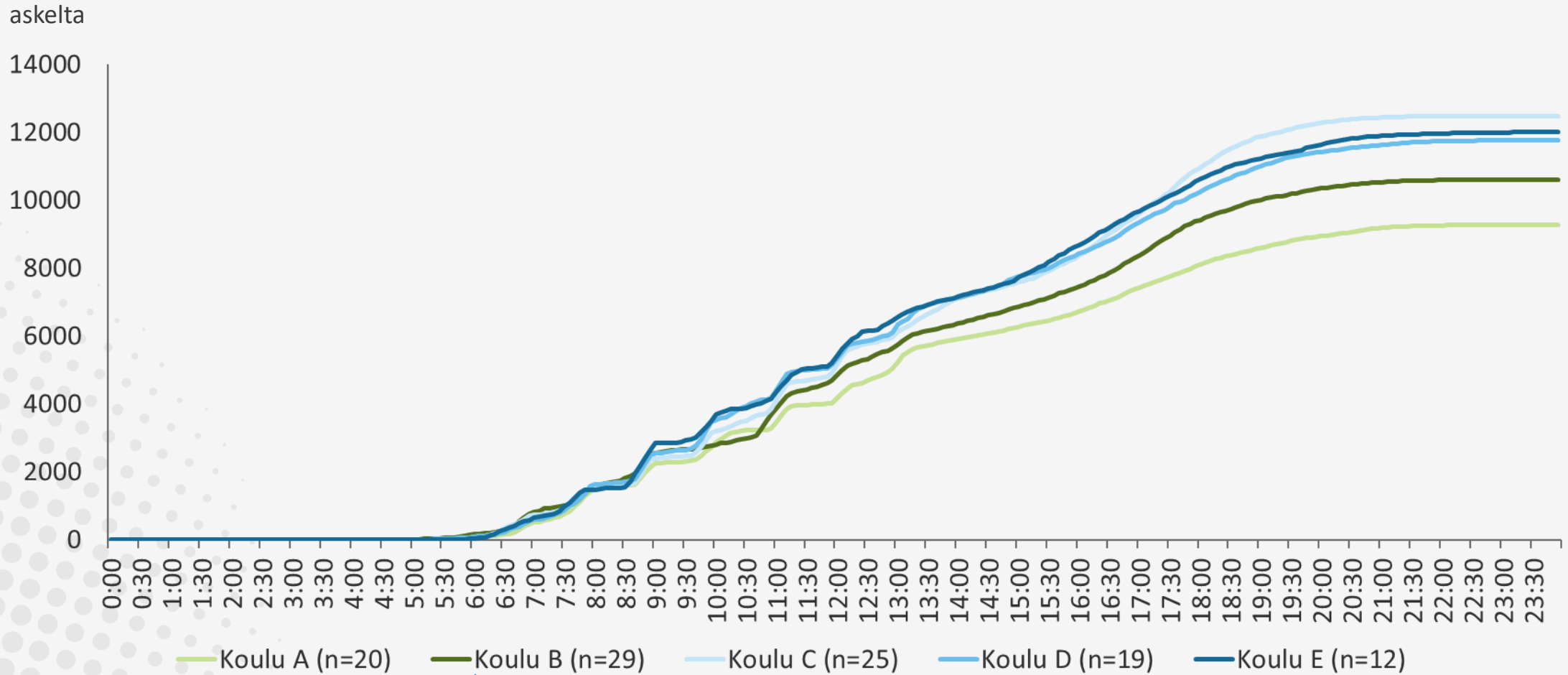
— Päivällä yksi pitkä välitunti (n=28)

Iltaliikkujat – suurin askeltiheys illalla (353 arkipäivää)

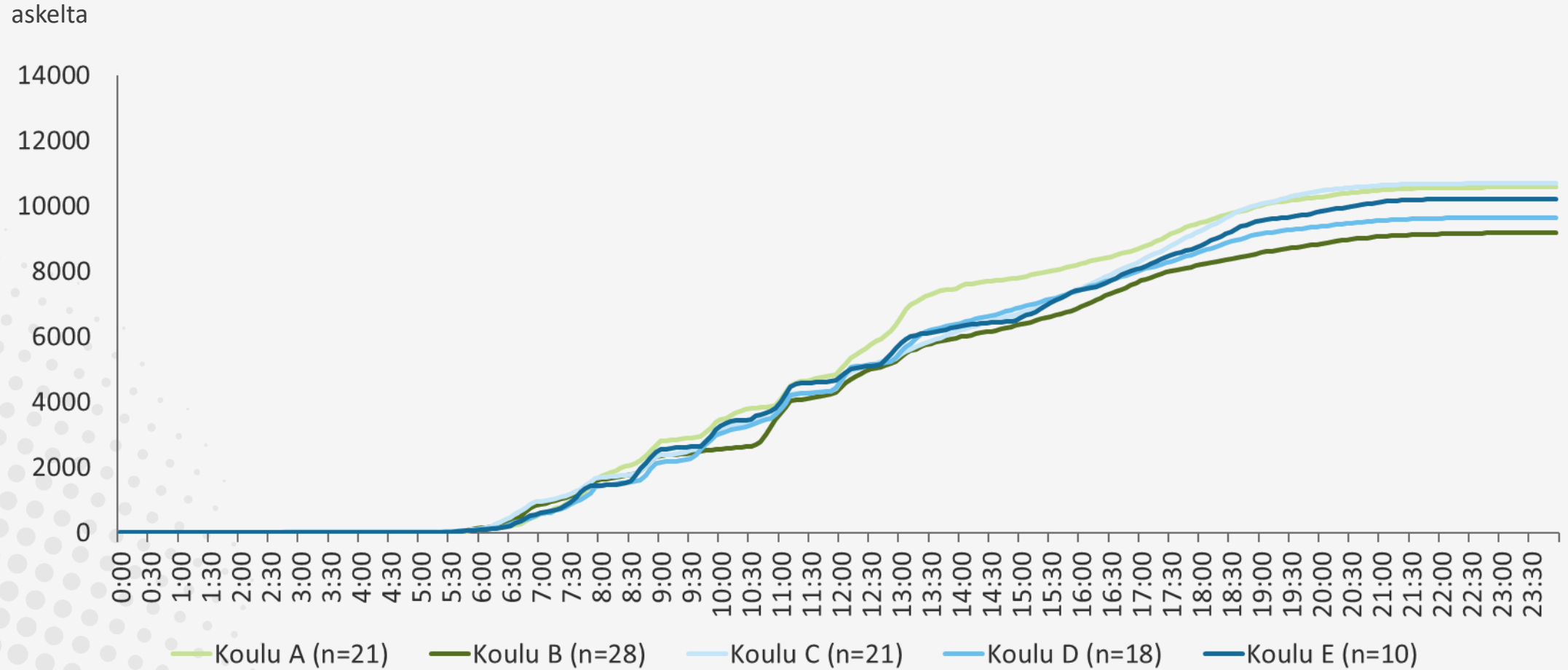
Koululiikkujat – suurin askeltiheys päivällä (781 arkipäivää)

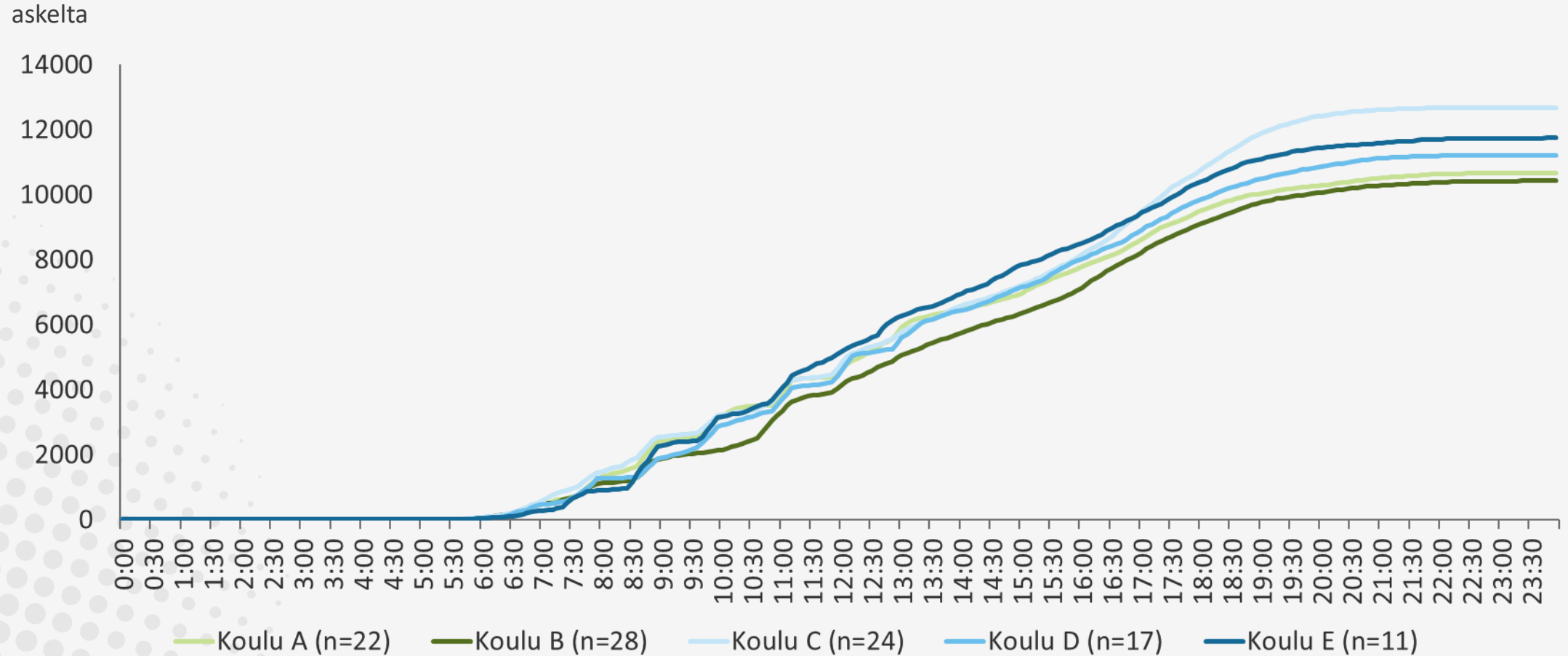
Askelten kumulatiivinen kertyminen päivän aikana alkumittaus – arkipäivät

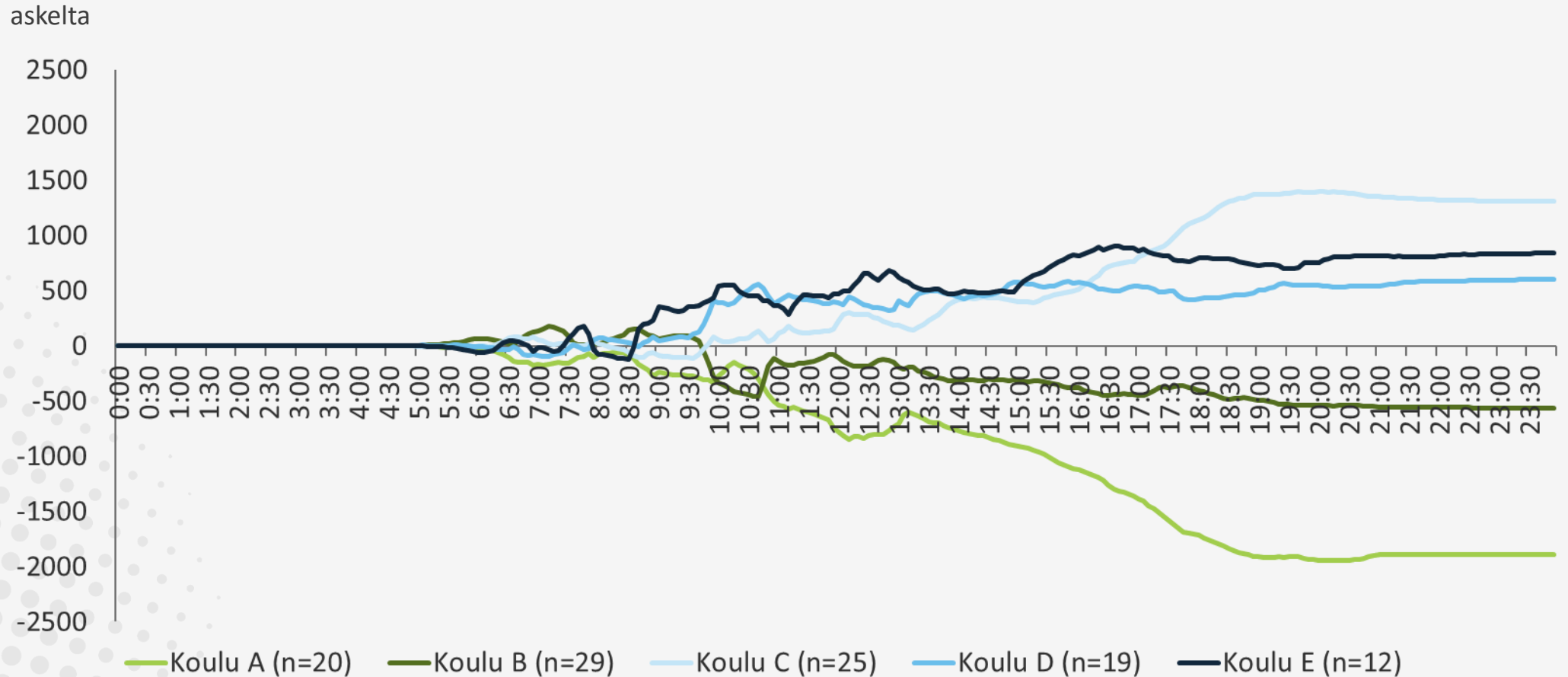
Askelten kumulatiivinen kertyminen päivän aikana välimittaus – arkipäivät

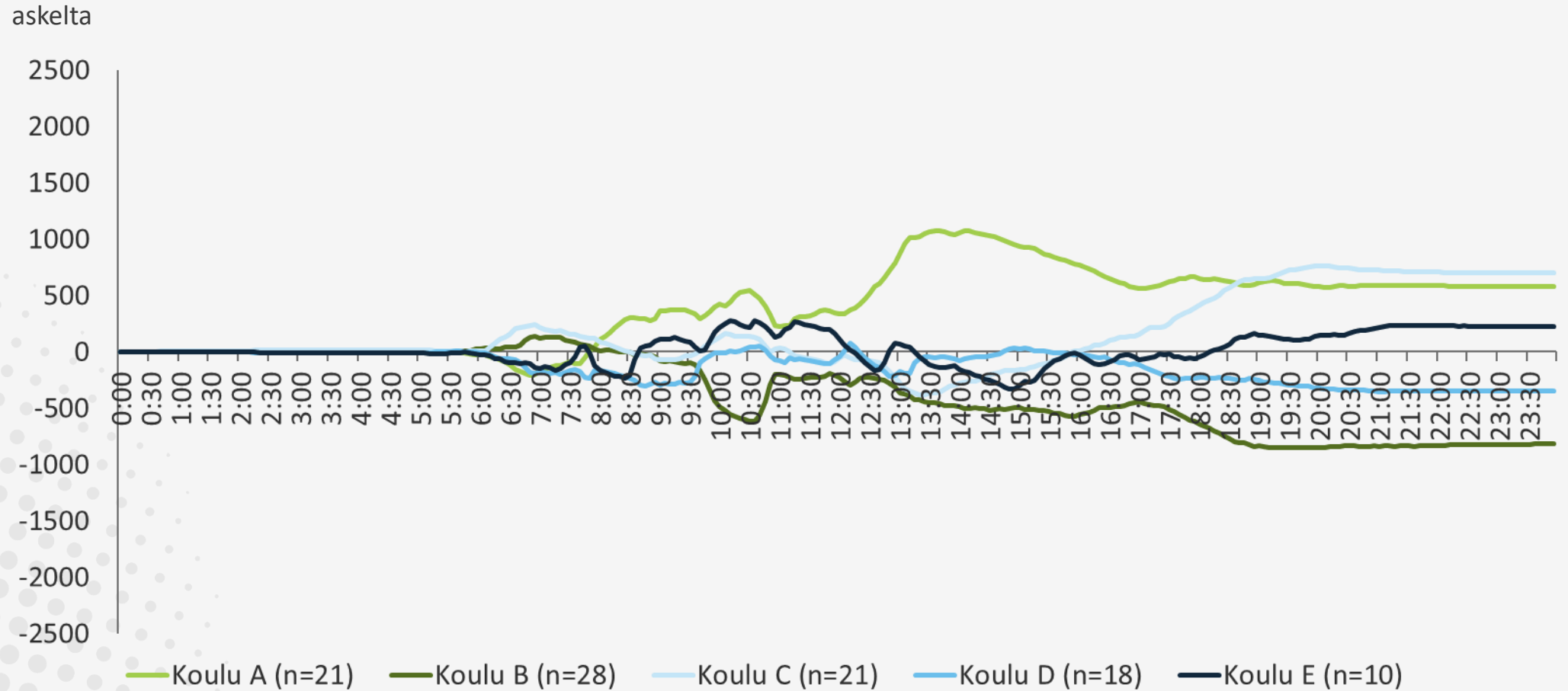
Askelten kumulatiivinen kertyminen päivän aikana loppumittaus – arkipäivät

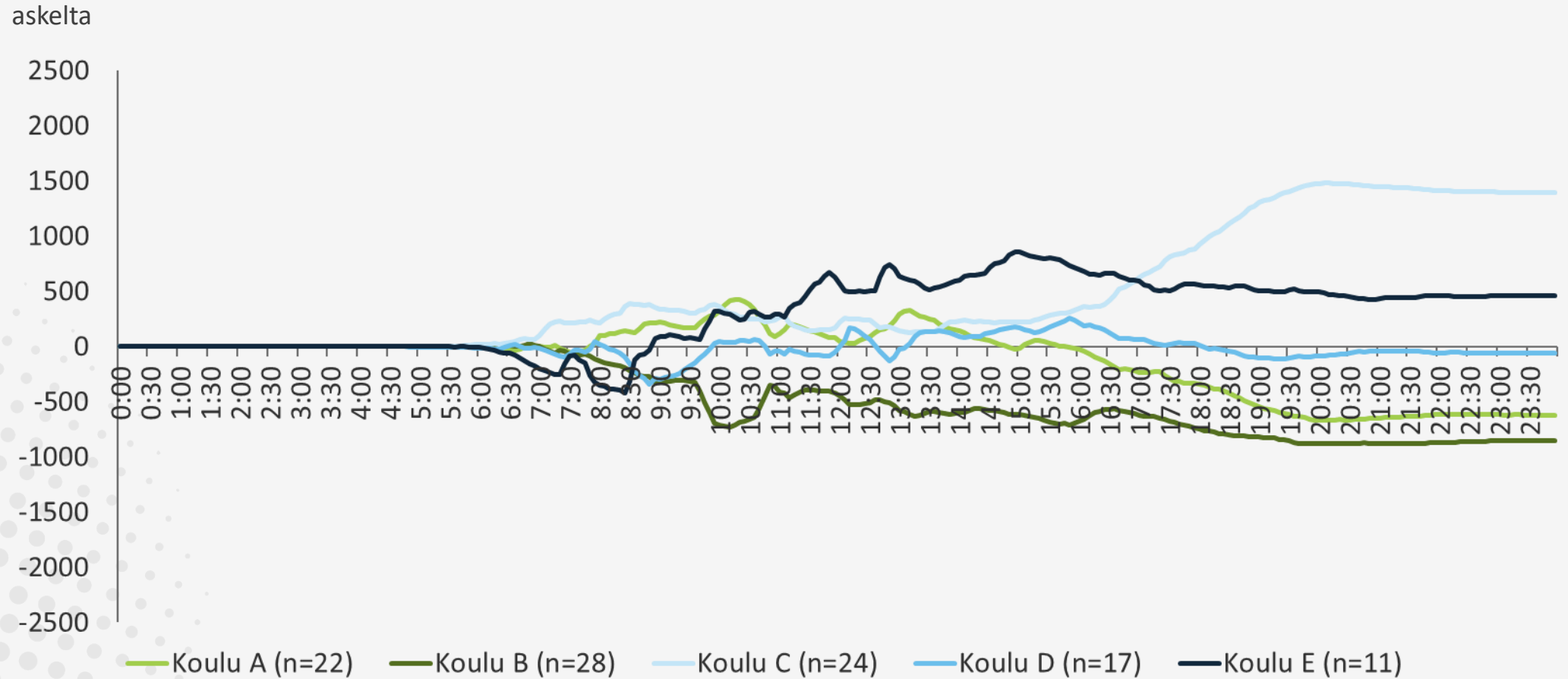
Askelten kertymän erotus keskiarvoon päivän aikana alkumittaus – arkipäivät

Askelten kertymän erotus keskiarvoon päivän aikana välimittaus – arkipäivät

Askelten kertymän erotus keskiarvoon päivän aikana loppumittaus – arkipäivät

Yhteenveto

- HANNU-tutkimukseen osallistuneet 5. luokkalaiset liikkuvat suurin piirtein saman verran kuin samanikäiset osallistujat LIITU-tutkimuksessa. Paikallaanoloa HANNU-tutkimukseen osallistuneilla tytöillä oli hieman enemmän kuin LIITU-tutkimukseen osallistuneilla tytöillä.
- Harrastussetelin käyttäminen ja uuden harrastuksen aloittaminen ei vaikuttanut liikemittarilla mitattuun reippaan ja rasittavan liikkumisen määrään eikä askelmäärään.
- Yksi ulkona vietetty välitunti toi oppilaille keskimäärin 500–800 askelta. Yhden välitunnin väliin jättäminen ja sen korvaaminen pitkällä välitunnilla ei kerryttänyt samaa määrää askelia kuin useampi lyhyempi välitunti. Tässä voi olla koulukohtaisia eroja mm. koulun tilojen ja pihojen suhteen.

Johtopäätöksiä harrastussetelin vaikuttavuudesta

Harrastustoimintaan osallistuminen:

- Harrastusseteli lisäsi lasten osallistumista harrastustoimintaan ja vähensi drop-out -ilmiötä.
 - Harrastusseteli tukee monipuolista harrastamista, tarjoten lapsille mielekäästä tekemistä tavalla, joka tasaa harrastamisen kustannuksia.
- Interventoryhmään osallistui vain muutama lapsi, jotka eivät olleet aiemmin harrastaneet liikunta- tai urheiluseurassa.
 - Tarvitaan lisää keinoja houkuttaa setelin hyödyntäjiksi lapsia, joilla ei ole aiempaa liikuntaharrastustausta.

Johtopäätöksiä harrastussetelin vaikuttavuudesta

Lasten liikkuminen:

- Seteli lisäsi lasten itsearvion mukaan sekä liikkumista että rasittavaa liikuntaa, joskin tämä ei kuitenkaan tullut esiin liikemittarituloksissa.
 - Seteli voi potentiaalisesti lisätä lasten liikkumista.
- Harrastusseteli lisäsi harrastusmatkojen pituutta sekä kyyditystä harrastukseen talvella.
 - Liikuntapaikkaverkkoa kehittämällä voitaisiin tukea lasten harrastusmatkojen kulkemista jalan, pyöräillen sekä joukkoliikennettä hyödyntäen, jolloin liikuntaharrastuksella mahdollisesti enemmän liikkumista lisäävää vaikutusta.
- Turkulaiskoulujen tapa suosia välituntiulkoilua lisäsi selvästi lasten liikkumista.
 - Suosi kouluissa myös jatkossa välituntien viettämistä ulkona.

Ota yhteyttä!

Tutkimuspäällikkö Ira Ahokas, ira.ahokas@utu.fi

Professori Petri Tapio, petri.tapio@utu.fi

Professori Tommi Vasankari, tommi.vasankari@ukkinstituutti.fi

www.styletutkimus.fi @styletutkimus

HANNU-tutkimuksen kysely ja haastattelut interventiokouluissa

Ira Ahokas, Riikka Saarimaa & Petri Tapio
Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

Henna Leino & Birgitta Sandberg
Turun kauppakorkeakoulu, Turun yliopisto

Millaiseksi harrastusseteli koettiin?

Selvitettiin kyselyllä ja haastatteluilla

Kysely:

- Välikyselyssä kysymyksiä Nuorisopassi-sovelluksesta ja harrastussetelin hyödyntämisestä
- Kysymykset interventioryhmän lapsille, n=59

Haastattelut:

- Yhteensä 36 haastattelua 3 interventiokoulussa
- Haastattelun kesto n. 25–35 min.
- Haastattelun tukena projektiiviset kortit

Haastateltavien valinta

Haastateltavien valinta kyselyn vastauksiin pohjautuen

NUORISOPASSISOVELLUS → HARRASTESETELI

N=vastaajien lukumäärä

EN LADANNUT (15)

LATASIN (44)

N=vastausten lukumäärä

Käytin jatkuvaan harrastukseen (19)

Käytin tauolla olleeseen harrastukseen (2)

Aloitin uuden harrastuksen (9)

En käyttänyt seteliä (15)

Käytän myöhemmin (4)

En aio käyttää (11)

Haastateltavien ajatukset harrastussetelin saamisesta

- Tuntui kivalta ja aloitti uuden lajin (jota tuskin muuten olisi tullut aloitettua).
- Tuntui kivalta, mutta ei löytynyt sopivaa lajia tai ryhmää.
- Tuntui kivalta, mutta jäi käyttämättä unohtamisen tai myöhästymisen takia.
- Ei ollut kiva, kun ei löytynyt sopivaa lajia.
- Ei ollut kiva, kun ei voinutkaan käyttää olemassa olevaan harrastukseen.
- Harmitti, kun ei osattu lunastaa seteliä eikä ollut itselle mieleisiä lajejakaan.

Huom! Ajatukset vain haastateltujen lasten näkökulmasta. Tässä ei siis mukana niitä lapsia, jotka käyttivät setelin olemassa olevaan harrastukseen.

Nuorisopassin lataamatta jättäminen

NUORISOPASSISOVELLUS → HARRASTESETELI

EN LADANNUT
(15)

Nuorisopassin lataamatta jättäminen

Joka neljäs jätti sovelluksen lataamatta

- Miksi?
 - Sovellusta haastava käyttää (eniten vastauksia)
 - Unohtaminen
 - Vanhempien rooli (aktiivisuus/passiivisuus)
 - Ei käynyt oman nykyharrastuksen maksamiseen
 - Ei aikaa aloittaa uutta harrastusta

"kun mulla ei ainakaan millekään uudelle lajille oo mitään aikaa [luistelu monta kertaa viikossa]."

Haastateltava: *Mä kuitenkin muistutin äitii ja iskää, mut ne aina unohti sen.*

Haastattelija: *Kuinka usein sä muistuttelit sun vanhempii?*

Haastateltava: *Aika paljo. Melkein joka päivä.*

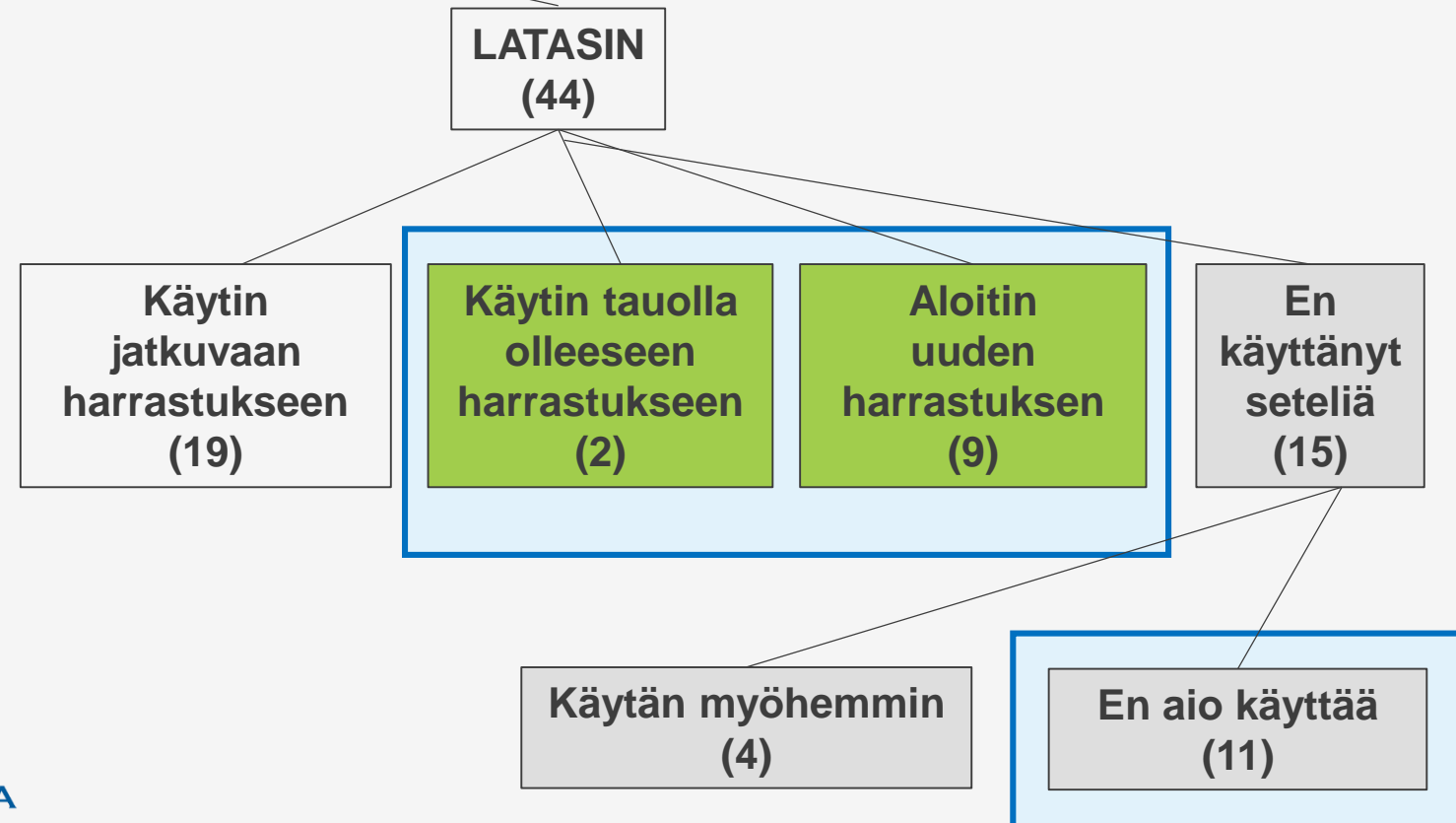
"Sillon, kun me saatiin se - - niin sit mun äiti sano, et se ei jaksa. Sit, kun me yritettiin tehdä sitä, me ei löydetty niit lappui enää. Mä en muistanu, mihin mä olin pistäny ne."

Haastattelija: *Oisiksä käyttäny sen just sit siihen lätkään, jos se ois ollu mahdollista [oppilaan seura ei mukana kokeilussa]?*

Haastateltava: *Joo, tai futikseen, koska ne kausimaksut on semi-iso.*

Nuorisopassin lataaminen

NUORISOPASSISOVELLUS → HARRASTESETELI

Nuorisopassin lataaminen

- Kenen kanssa ladattu / kenen puhelimeen
 - Vanhemman kanssa tai vanhemman toimesta vanhemman puhelimeen
 - Vanhemman kanssa omaan puhelimeen
 - Itse omaan puhelimeen
- Miten onnistui?
 - Pääasiassa hyvin
 - Käyttäjätuki ja jousto aikarajoissa tärkeää (ja sitä oli hyvin löytynytkin, jos vaan oli kysytty)

”- - no kyl se oli aika hyvä systeemi, et ladataan se äppi ja siel kirjaututaan, et oli se aika helppo.”

”- - eka tuli hankaluuksia, mut sitten mun äiti kysy siltä tyypiltä ja sitten, koska siinä oli kolme vaihtoehtoa, niin me ei tiedetty mistä painaa, niin sitten se kerto, neuvo ja sitten pistettiin käyttäjätunnukset - -”

Setelin käyttö

NUORISOPASSISOVELLUS → HARRASTESETELI

**LATASIN
(44)**

**Käytin tauolla
olleeseen
harrastukseen
(2)**

**Aloitin
uuden
harrastuksen
(9)**

Setelin käyttö

- Setelin hyödynsi reilu puolet interventioryhmän lapsista, 2/3 käytti sen nykyisen harrastuksen kustannuksiin.
Mainintoja lajeista:
 - vanha harrastus: salibandy, jalkapallo, uinti
 - uusi harrastus: käsipallo, vesipallo, salibandy, cheerleading, yleisurheilu
- Harrastuslajin valinta
 - Listan valikoima tarjosi uusia ideoita ja vaihtoehtoja harrastusvalintaan
 - Mahdollisti useamman kuin yhden lajin harrastamisen
 - Pohdinta itsenäisesti
 - Pohdinta yhdessä vanhempien kanssa
 - Kaveri houkutellut mukaan omaan lajiinsa, seteli mahdollisti kokeilun
- Jatkuvuus
 - Mieluisan lajin kohdalla harrastus jatkuu (yli setelikauden)
 - Sopivan ryhmän löytäminen (ikä/taso)

” [Seteli] toi enemmän motivaatiota. Et jos sä haluat, niin voit uus harrastus ettii ja tälle, kun olin just lopettanu sen luistelun, niin sit mä oisin halunnu ettii jonkun uuden. Sit, kun se tuli, niin mä halusin sen [jalkapallon].”

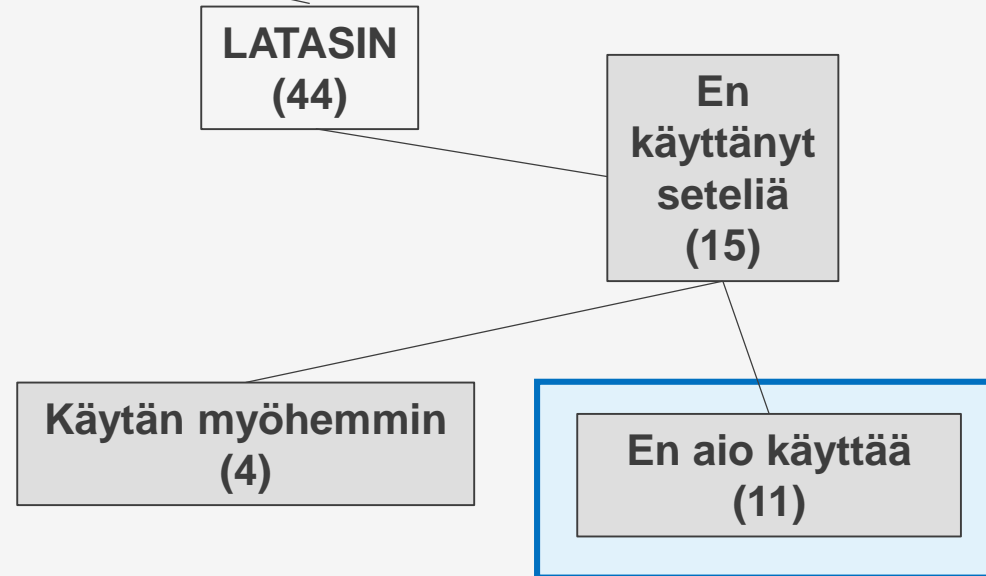
” Niin sit mä ja mun kaveri otettiin salibandy sitten, kun siellä ei ollu, niinkun... Siellä oli meidän jalkapalloryhmä. Mä olisin voinu käyttää sen myös siihen, mutta mä aattelin että ois kiva kokeilla jotain uutta.”

*” Se oli hauskaa, kun sai valita jonkun, kun mulla oli silloin vaan piano harrastuksena ja mä olin miettiny et mä ehkä alotan jonkun urheiluharrastuksen, mut sit mä en ollu niinkun löytäny. Mä olin miettiny koripalloo, mut sit mä löysin käsipallon, niin sit mä halusin sen mieluummin.
Se olis sen setelin kanssa kestäny puoli vuotta, mut kun mä halusin niin mun iskä makso sen lopun, silleen koko vuodeksi. Sit mä varmaan harrastan vielä aika pitkään, koska se on niin kivaa.”*

”Tuntu hyvältä, koska sit sai oikeesti alottaa sen harrastuksen, mitä on miettiny tosi niin kun vuosia.”

Setelin käyttämättä jättäminen

NUORISOPASSISOVELLUS → HARRASTESETELI

Setelin käyttämättä jättäminen

- Ei sopivaa tai mieleistä lajia
- Aikataulupäällekkäisyys muun harrastuksen kanssa
- Ei sopivaa ryhmää (taso, tavoitteellisuus)
- Vanhemmalla ei aikaa perehtyä käyttöön
- Unohtunut / myöhästynyt
- Ei onnistunut oman nykyharrastuksen maksamiseen
- Ei mahdollisuutta/varaa hankkia varusteita
- Lajeja, joihin olisi halunnut käyttää: mm. karate, potkunyrkkeily, tennis, koripallo, ratsastus, japanilainen miekkailu, uinti

”Mä olin silleen, et jes, nyt pääsis harrastaa jotain. Mut siel ei ollu sellasta, mist mä tykkäsin. Siel oli joku voimistelu, mut sillon just se voimistelujuttu ei kiinnostanu. Sit mä olin siihen aikaan kiinnostunu koripallosta, mut siel ei ollu koripalloo. Siel oli jalkapalloo ja sählyy, niin en mä kauheesti halunnu. Sitten mä en käyttäny sitä.”

No ei ollu sopivaa lajii - - ja siel oli joku pari, mut sit ne oli semmosii, et ne ois ollu kai väärään aikaan tai jotain tommosii [päällekkäin muiden harrastusten kanssa].

”Must tuntuu, et kaikki mun ikäsille on niinku sellaset jatkoharjoitteluu, et ei oo mitään alkuu.

”Ja sit yhtenä päivänä äiti sanos, et tänään kyl sit katotaan se juttu, mut sit se oli itse asias edellisenä päivänä, ku se oli ilmotettu, et se päivä ois, mut se oli vissii edellisenä päivänä jo menny.”

”kun se [nykyinen harrastus] on tuolta Raisiosta, niin sinne ei saanut, kun... Ja sitten kun mä pelaan tossa Turun nappulaliigassa, niin siihen ei saanu, kun se on tommonen niinkun laaja, niin sit siellä on tollasia aluejoukkueita, niin ei se oikein.”

”Uimalippui olisin halunnu ostaa, mut ei siellä ollu mahdollista saada.”

Muita esiin nousseita/ korostuneita teemoja

- Harrastussetelin helppokäyttöisyyttä ja avustuksen lunastamisessa tarvittavan sovelluksen käytettävyyttä lisättävä. Erityisen tärkeää syrjäytymisvaarassa oleville.
- Harrastussetelillä tarjottavaa lajivalikoimaa tulee kasvattavaa ja sen tulee olla riittävän houkuttavaa, jotta seteliä ei jätetä hyödyntämättä.
- Harrastusmahdollisuuksien kilpailupainotus/tavoitteellisuus
 - haaste etenkin uusille aloittajille tässä ikäluokassa.
 - Leikillisille/ei-kilpailullisille kysyntää, esim. ”omaehtoinen” uinti monelle mieluisaa tekemistä → lajikokeilujen mahdollistaminen tärkeää
- Varhaiset kokemukset → pitkäkantoiset vaikutukset (lajivalinnat, liikunnan ilo, minäkuva)
- Koululiikunnan merkitys eri lajien esittelijänä ja innostajana
 - monipuolisuus ja vaihtelu hyväksi
 - vaikutus omalta osaltaan minäkuvaan (liikkujana)
- Huomioi vanhempien keskeinen rooli, jolla myötävaikutus lapsen harrastamiseen (kannustus harrastuksen aloittamiseen, sovelluksen lataus + setelin käyttö, kausi harrastukseen)

”Kyl me koitettiin päästä johonkin uintiin, mut sit se tyyppi sano, et pitää käydä ekaks joku kilpailuryhmä ja sit vast pääsee, enkä mä tykkää mistään kilpailuist.”

”Kun ne muut tytöt oli harrastanu kauemmin ja ne oli tosi hyviä, niin sit ne aina katto mua silleen kun mä en onnistunu jossain, niin sit tuli - - ei niin kiva olo, niin sitten mä en halunnu jatkaa sitä enää.”

” Mä en oikeen tykkää mennä sellaseen ohjattuun. Ku siel pitää tehdä se yks juttu, eikä voi olla mitään muuta - - Se koko [baletti]tunti kului siihen, et tehtiin se yks asento, niin mä olin sillee, et tää ei oo mun laji.”

Kaikkien vaiheiden oltava onnistuneita jatkuvuuden mahdollistamiseksi

Harrastuksen jatkuminen

Ota yhteyttä!

Tutkimuspäällikkö Ira Ahokas, ira.ahokas@utu.fi

Professori Petri Tapio, petri.tapio@utu.fi

Tutkijatohtori Henna Leino, henna.leino@utu.fi

Yliopistotutkija, dosentti Birgitta Sandberg, birgitta.sandberg@utu.fi

www.styletutkimus.fi @styletutkimus

